

Адыгэ макъ

Голос адыга

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъэзет

Лъэпкъ музеир илъэс 90-рэ хъугъэ

Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей къызызлаухыгъэр непэ илъэс 90-рэ мэхъу. Тарихым, гъэсэнэгъэм, культурэм, спортым, нэмыкӀхэм афэгъэхыгъэ къэгъэлъэгъонхэр гъэшлэгъонэу щэгъэпсыгъэх.

Лэшлэгъухэр зэрэпхых

Музеир гъашлэм илотакӀу, иухъумакӀу. Адыгэ Республикэм и Лъэпкъ музей дунаим щыцӀэрыу. Мыекъопэ культурэр тарихым зэрэхъагъэм, тиреспубликэ къыщэгъотыжыгъэ пкыгъо-хэу дышӀэм, тыжыным, джэрзым ахэшлыкыгъэхэм, къушъхъэхэм, псыкъе-фэххэм, чыгум итарихъ, фэшъафхэм якъэбар нахышлоу зэрагъашлэ ашлоигъоу зеклохэр зэхэзыщэхэрэр тиреспубликэ къыклэупчӀэх.

Зы щысэ къэтхы тшӀоигъу. Санкт-Петербург нэбгырэ куп къикӀи, Лъэпкъ музеир зэрагъэлъэгъугъ. Адыгеим къэбарэу щызэхыхыгъэр зэрагъэпшэщтыр амышлэу ятӀонэрэу Мыекъуапэ къэ-кӀуагъэх. Лъэпкъ музейм илофышлэхэу Мамырыкъо Саидэ, СихъаджэкӀо Иринэ, Абрэдж Нурыет, ШъэоцӀыкӀу Фатимэ адыгэмэ пэсэрэ лъэхъаным псэукӀэу ялагъэр, унэхэр зэрашыщтыгъэхэр хъа-кӀэмэ къафалотагъэх. Адыгэ шъуашэр

ашлодахэу Ленинград хэкум щыщхэм упчӀабэ къатыгъ.

Непэ адыгэмэ чыгоу къагъэгъунэрэр нахыпэкӀэ тенджэзышхоу зэрэ-щытыгъэм, археологиим, Мыекъопэ культурэм итарихъ, испунэхэм яхы-шъэ Тэу Аслъан къатегушылагъ. На-дежда Бурмистровар зэхэщэн Иофы-гъохэм апылыгъ, хъакӀэхэм альэгъурэр, зэхыхэрэр дискхэм атыратхагъ. Тэу Аслъан якӀэщакӀоу чынэ ешлагъэх.

— Адыгэмэ ятарихъ фэдэ зилэ лъэпкъ дунаим тетми тшӀэрэл, — къалуатэ Санкт-Петербург щыщхэу Елена ыкӀи Павел Голикхэм, Елена Синю-хинам. — Джырэ нэс Адыгеир дэгъоу зэрэтымышлэщтыгъэр тыгу къео. Шъуи-бзылфыгъэхэм тяхуапсэ, ахэр гъэшлэ-гъонэу мэлпэрыхъэх. Адыгэ къуаеи икӀэбар зэрэхэщтыгъэм тигъэгъушлагъ. Адыгэ къашъоу ныбжыкӀэхэм къыт-фашыгъэхэр тчыгъупшэщтыгъэх, тэри тигуапэу тадэуджыгъ.

Ленинград хэкум изеклохэр музе-им шахъэклагъэх. Адыгэ шхыныгъохэр ланэм къафытырагъэуцуагъэх. Гууба-тэм, хъалыжъом, щэламэм, адыгэ щыпсым, лыгъэжъагъэм, нэмыкӀхэм хъакӀэхэр къакӀэупчӀагъэх, джэуапхэр тхыгъэхэу зыдаштагъэх. Ленинград хэ-кум загъэзэжыым, телефонкӀэ зэфы-

теуагъэх, купыкӀэхэр ягъусэхэу джы-ри къызэрэкӀоштхэм тегушылагъэх.

Илъэс 90-р музеймкӀэ бэл, ау макӀэуи пфӀлоштӀэп. Лъэпкъ музейм къыщызэ-лаухыгъэ къэгъэлъэгъонхэм лэшлэгъухэр зэралхы, плуныгъэмрэ гъэсэнэгъэм-рэ афэгъэхыгъэх.

ЕМТИЛЬ Нурбий.

Хэдзынхэр зэрифэшъуашэу зэхашагъэх

Адыгеим хэдзынхэмкӀэ и Гупчэ коммиссии мы мафэхэм зэхэсыгъо илагъ. Тхъамэтагъор ащ щызэрихъагъ коммиссиим ипашэу Сэмэгъу Нурбий. Иофтхъабзэм хэлэжъагъ Адыгэ Республикэм и Лышъхэрэ министрэхэм я Кабинетрэ я Администрации ипашэу Владислав Федоровыр.

Апэрэ Иофыгъоу Иофтхъабзэм къышлэтыгъэр Ионыгъом и 13-м республикэм щыкӀогъэ хэдзын кампаниим зэфэхъысыжъэу фэхъугъэр ары.

— Хэбзэгъэуцугъэу щылэм диштэу Ионыгъом и 13-м Уры-сые Федерациим ишӀолъыр зэфэшъафхэм чыплэ мэхъанэ зилэ хэдзынхэр ащыкӀуагъэх. ТэхутэмькӀое районымкӀэ ман-датитӀу зилэ хэдзыплэ койхэу N 5-мкӀэ ыкӀи 6-мкӀэ народ-нэ депутатхэм я Совет хэ-

тыштхэм яхэдзын тедзэ ыкӀи муниципальнэ гъэпсыкӀэ зилэ «Красногвардейскэ районым» и Белосельскэ къоджэ псэуплэ ипашэ ихэдзынхэр зэрифэшъуа-шэу кӀуагъэх. Хэдзынхэм альэ-ныкъокӀэ щылэ хэбзэгъэуцугъэр аукуагъэу гъэунэфыгъэ хъу-гъэл, дэо тхылъхэр Гупчэ ко-миссиим къыфэкӀуагъэхэп. Хэдзыплэ участки 8-у щылагъэм зэкӀэми электроннэ системэ-хэр ашагъэфедатгъэх, — ело Сэмэгъу Нурбий.

Хэдзынхэм политическэ пар-тиищ ахэлэжъагъ. Ахэр «Единэ Россиер», ЛДПР-р, КПРФ-р. ЗэкӀэмкӀи хэдзынхэм полити-ческэ партия 46-рэ ахэлэжъэн фитыгъ.

Хэбзэгъэуцугъэм диштэу хэ-дзын кампаниер республикэм щызэхэщыгъэ зэрэхъугъэм АР-м и Лышъхъэу ТхъакӀушынэ Ас-лъан зэригъэрэзагъэр Владис-лав Федоровым къылуагъ. АщкӀэ Иофышхо зышлагъэхэм рэзэ-ныгъэ гушылэхэр апыгъохыгъэх.

Нэужым УФ-м и Къэралыгъо Думэ ыкӀи Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Ха-сэм идепутатхэм яхэдзынхэу къыхъашт илъэсым тишӀолъыр щыкӀоштхэм зэрэзыфагъэхъа-зыррэм, пшъэрылӀэу зыфагъэ-уцуужыхэрэм Сэмэгъу Нурбий къатегушылагъ. Хэбзэгъэуцугъэм къыдилытэрэ лъэныкӀо пстэ-ури гъэцэкӀагъэ зэрэхъуштым зэрэпылшыщтыгъэр къылуагъ, ахэм ащыщ сэкъатныгъэ зилэ цыфхэр хэдзынхэм ахэлэжъэхнэ амал ялэным пае ишыкӀагъэр зэкӀэ зэрагъэцэкӀэщтыр. Иофтхъабзэм икӀэухым хэдзынхэм чанэу ахэ-лэжъагъэхэм рэзэныгъэ тхы-лӀхэр Сэмэгъу Нурбий ари-тыжыгъэх.

ПАТИКЪО Анет.

Ныбджэгъу лъапӀэхэр!

2016-рэ илъэсым иапэрэ илъэсныкӀо кӀэтхэгъу уахътэр макӀо. Урысыем и Почтэ икӀутамэу АР-м щылэм къыгъэуцугъэ кӀэтхакӀлэхэр шъугу къэтэ-гъэкӀыжыых:

индексэу 52161-рэ зилэу тхъамафэм 5 къыдэ-кӀырэм — **сомэ 892-рэ чыпыч 62-рэ;**

индексэу 52162-рэ зилэм — **сомэ 874-рэ ча-пыч 52-рэ.**

«Адыгэ макъэм» иредакции дэжъ щыт киоскым ыкӀи «Адыгея-Интерсвязь» зыфилорэ организаци-ем икиоскхэу Мыекъуапэ дэтхэм илъэсныкӀо кӀэтхакӀлэу ялагъэр — **соми 150-р** — къэнэжыи. Мыхэм къащизытхыкӀхэрэм ежъ-ежъырэу гъэзе-тыр киоскым чӀахыжыи.

Ныбджэгъу лъапӀэхэр, чъэпыогъум и 15-м щегъэ-жъагъэу и 25-м нэс фэгъэкӀютэныгъэ зилэ кӀэтхэгъу уахътэ Урысыем и Почтэ зэхэщэ. Мы уахътэм «Адыгэ макъэм» икӀэтхакӀлэ проценти 10-кӀэ нахъ макӀэ ашӀыщт.

«Адыгэ макъэм» иныбджэгъу лъапӀэхэр!
Къызфэжъугъэфед мэфишӀ уахътэр — шъукӀатх лъэпкъ гъэзетым!

ПСАУНЫГЪ

Изэгъу уцхэм сыд фэда?

Псауныгъэр къэухъумэгъэ-нымкIэ къулыкъум илофшIэн зэрэзэхэщэгъэм лъыплъэрэ федеральнэ къулыкъум чэзыу-чэзыу еуплъэкIу цыфым ипсауныгъэкIэ анахь ищыкIэгъэ Изэгъу уцхэм (ЖНВП-хэм) ауасэ изытет. Джы мыхэм рагъэкIокIыгъэ мониторингым къызэригъэлъэгъуагъэмкIэ, мы купым хэхьэрэ Изэгъу уцхэм ауасэ щылэ мазэм къыщегъэжъагъэу шышъхъэлум нэс гурытымкIэ проценти 7,41-кIэ Урысыем нахь лъапIэ щыхъугъ, Къыблэ федеральнэ шъолъырым — проценти 5,9-кIэ, Адыгэ

Республикэм — проценти 5,5-кIэ, Краснодар краим — проценти 5,9-кIэ.

Къэралыгъо статистикэм Адыгэ РеспубликэмкIэ и Чыплэ къулыкъу къызэритырэмкIэ, куп зэфэшъхъафхэм ахэхьэрэ Изэгъу уцхэм (цыфым ищыкIэгъэ Изэгъу уцхэми, а купым хэхьэрэ, нэмыкIэу къэплон хъумэ, къэралыгъом ымыгъэ-лорышIэрэ уасэхэр зилэхэми) 2014-рэ илъэсым итыгъэгъэзэ мазэ къышыублагъэу 2015-м ишышъхъэлум нэсэу ауасэ процент 34,8-кIэ зыкIылэтыгъ,

Урысыем зэрэпсау — процент 16,58-кIэ, Къыблэ федеральнэ шъолъырым — процент 17,39-кIэ.

— 2015-рэ илъэсым иапэрэ мазэхэм республикэм иаптекэхэм ащазэрэ Изэгъу уцхэм ауасэ тигъунэгъу субъектхэм уасэу ащышIэхэм бэкIэ анахь мэкIагъэх. Джы Къыблэ федеральнэ шъолъырым щалыгъ уасэхэм анахь бэкIэ нахьыбэу республикэм щазэрэ Изэгъу уцхэм ауасэ къызы-хэхъоми, а препаратхэм алыа-тыхэрэм апэлагъэ тыхъугъ нылэп, — къышыхагъэщыгъ Адыгэ Республикэм псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министертвэ.

(Тикорр.).

Хьылъэзещэхэр ауплъэкIуцхы

Автомобиль гъогухэм язытет къэухъумэгъэным ыкIи хьылъэзещэ машинэхэм шапхъэхэр амыукъонхэм фэшI «На дороге без перегруза» зыфилорэ урысые Iофтхъабзэр Адыгеим щырагъэжъагъ.

Ионыгъом и 28-м къыщегъэжъагъэу чъэпыогъум и 4-м нэс гъогу полицием, автодорожнэ надзорым ялофшIэхэр, гъогу хьызмэтымкIэ гъэлорышIапIэр, гъогухэр зыхэр тишъолъыр игъогухэм хьылъэзещэ автомашинэхэм ачызэрэщэрэм щылъыплъэщтых.

УФ-м изакон зыукъорэ водителъхэм пшъэдэкIыжъэу

ахьын альэкIыштхэр республикэм и Къэралыгъо гъогу автоинспекции цыфхэм агу къегъэкIыжы. Сомэ 2000-м къыщегъэжъагъэу сомэ 2500-м нэс е автомобиль зэригъэнэу фытыныгъэр мэзи 4-м къыщегъэжъагъэу мэзи 6-м кIахъэу алахын

альэкIышт. ЗещэнымкIэ пшъэдэкIыж зыхьыхэрэм, пашэхэм сомэ 15000-м къыщегъэжъагъэу сомэ 20000-м нэс, юридическэхэм сомэ 400000-м къыщегъэжъагъэу сомэ 500000-м нэс тазыр атыралъхъан альэкIышт.

(Тикорр.).

Ешъуагъэу рулым кIэрытIысхьэрэм пхъашэу адэзекIоцхы

Ионыгъом и 30-м АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ пресс-зэукIэ зэхыщэгъ. Полицием иполковникэу ШъэоцIыкIу Байзэт ар зэрищэгъ. Iофтхъабзэр гъогурыкIоным ишапхъэхэр зыукъохэрэм пшъэдэкIыжъэу ахьыштыр зэрагъэлъэшыштым фэгъэхьыгъагъ.

ШъэоцIыкIу Байзэт зэукIэм къызышэгъушIэм, ешъуагъэу, наркотикхэр е нэмыкI психотропнэ веществохэр ыгъэфедэгъэхэу гъогу-патруль къулы-

къум ыгъэунафымэ, рулым кIэрытIысхьэгъэ водителым пшъэдэкIыж зыхьынэу Федеральнэ законом къызэрэдыхэлъытагъэр къылуагъ. АР-м хэгъэ-

гу кIоцI IофхэмкIэ и Министертвэ Федеральнэ законыр ыгъэцакIэзэ, Iофтхъабзэу зэхашэхэрэм шлуагъэ къызэратырэр ащ игушIыгъэ къышыхыгъэщыгъ. Адыгеим уголовнэ Iоф 79-рэ къызэрэщызэлуахыгъэр, судым уголовнэ Iоф 40 зэрэлэ-кIагъэхьагъэр, адрэхэр зэрэ-зэхафыхэрэр Б. ШъэоцIыкIу къылуагъ.

Зигугъу къэтшIырэ бзэджэ-шлагъэхэр зезыхьэхэрэр нахьыбэрэмкIэ автомобиль псынIкIэхэр зезыфэхэрэр арых. Илъэс 18-м къыщегъэжъагъэу илъэс 23-м нэс зыныбжэ нэбгырэ 11-мэ, илъэс 24-м къыщегъэжъагъэу илъэс 33-м нэсэу — нэбгырэ 14-мэ, илъэс 34-м къыщегъэжъагъэу илъэс 45-рэ зыныбжэ нэбгыри 10-мэ уголовнэ Iофхэр къафызэлуахыгъэх.

АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ тапэки IофшIэн лъыгъэкIотэшт, Iофыгъом изэшIохын зэрэкIорэм анаIэ тырагъэтышт, законыр зыукъохэрэм пшъэдэкIыжъэхэр арагъэхьыштых.

АЛЫЙ Анжел.

МВД-м къеты

АР-м хэгъэгъу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къызэритыгъэмкIэ, аужырэ тхъамафэм республикэм пстэумкIи бзэджэшIэгъэ 82-рэ щызэрахьагъ. Ахэм ащыщэу гъогугъу 27-м тыгъуагъэх, зы хъункIагъэ, хьоршэрыгъэкIэ цыфыр агъэпIагъэу гъогугъу 16 агъэунафыгъэх. Экономикэм епхыгъэу бзэджэшIэгъэи 9 зэрахьагъэр, Iогъогугъо наркотикхэр къапкъырахыгъэх, хэбзэнчъэу Iашэр зэрихъэу зы нэбгырэ къаубытыгъ. Джащ фэдэу нахьыпэкIэ бзэджэшIагъэ зэрахьагъэу зылыхьуцхыгъэх нэбгыри 10 къаубытыгъ, бзэджэшIагъэ зэрахьагъэу нэбгырэ 84-рэ агъэунафыгъ. А уахьтэм къыкIоцI республикэм игъогухэм пстэумкIи хъугъэшIэгъэи 10 къатехьухьагъ, ахэм зы нэбгырэ ахэклодагъ, 11-мэ шъобжхэр атешагъэхэ хъугъэ. Водитель 57-рэ ешъуагъэу рулым кIэрысэу ГИБДД-м инспекторхэм къаубытыгъ, зэкIэмкIи гъогугъу 3446-рэ гъогурыкIоным ишапхъэхэр аукъуагъэх.

Килограмми 4,5-рэ къапкъырахыгъ

МВД-м илофшIэхэм Iофтхъабзэу зэшлуахыгъэхэм яшлуагъэкIэ, илъэсэу тызыхэтыр къызы-хьагъэм къышыублагъэу наркотик лъэпкъэу спайс килограмми 4,5-рэ зэкIэмкIи къапкъырахыгъ. Гушылэм пае, джырэблагъэ Краснодар

щыщ хульфыгъэу Мыекъуапэ къышаубытыгъэм иавтомобиль спайс грамм 4 къырахыгъ, Адыгеим икъэлэ шъхьалэ щыщ хульфыгъэм иунэ спайс грамм 2 къырагъотагъ. Уголовнэ лъыхъонымкIэ гъэлорышIапIэм иоперативникхэм-рэ СОБР-м илофшIэхэмрэ зэдэлэхи, Краснодар краим щыщ хульфыгъэу синтетик зыхэлъхэм ахалытэрэ наркотик лъэпкъым фэдэ IуигъэкIэу зэгугафэхэрэр къаубытыгъ. Спайсыр зыхашыкIырэ пстэури ащ къылахыгъ ыкIи республикэм наркотикыр къызыхьэхэрэм ащыщэу агъэунафыгъ. Урысыем ичIыплэ зэфэшъхъафхэм ащыпсэурэ ныбжыкIабэ зэрылIыкIыгъэ наркотик лъэпкъым фэд мыщ IуигъэкIыштыгъэр.

Чыжъэу IумыкIызэ...

Тэхьутэмыкъое районым щыщ бзылфыгъэу илъэс 89-рэ зыныбжым зэретыгъуагъэхэр полицием лъызыгъэлэсыгъэхэр игъунэгъухэр ары. Чыжъэу IуIынуэ игъо имыфэзэ, а бзэджэшIагъэр зезыхьагъэр оперативникхэм къаубытыгъ. Илъэс 54-рэ зыныбжэ хульфыгъэр нахьыпэкIэ пенсионеркэм иунэ гъэцэкIэжыныхэр ришылэнхэмкIэ къыделэгъагъ. Инэлэсэти ары пчъэм къызытеом къызкIыригъэхьагъэр. Нэужым хульфыгъэр зыныбжэ хэкIотэгъэ бзылфыгъэм къытебани, шъобж хьылъэхэр къытырищагъэх, дышъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъохэмрэ ахьщэу унэм илгыгъэмрэ рыхыхи икIыжыгъ. ЗэрагъэунафыгъэмкIэ, хульфыгъэр ешъогагъ. Пенсионеркэр шъобжэу тешагъэхэм апкъ къыкIыкIэ сымэдджэщым ащагъ.

Мазэ тешIагъэми...

МазэкIэ узэкIэлэбэжымэ, бзэджэшIагъэр зезыхьэгъэ хульфыгъэу илъэс 22-рэ зыныбжыр уголовнэ лъыхъонымкIэ МВД-м иотделэу Мыекъопэ районым щылэм илофшIэхэм къаубытыгъ. БзэджэшIагъэр зэрэзэрихьагъэм ар еуцолъэжыгъ. КъызэрилотагъэмкIэ, Мыекъуапэ пэмычыжъэу гъогу гъунэм щыт шхалэхэм ащыщ Iут автомобилым иводителърэ ащ къыгосымрэ зэрэчыехэрэм гу лъытагъ. Ар къызфигъэфеди, автомашинэм илгыгъэ пцэкъэнтфыр, дышъэм хэшIыкIыгъэ пшъэхъур ыкIи сомэ мин 60 къырихыгъэх.

Илъэсрэ ныкъорэ тыралъхьагъ

Мы илъэсым имэкъуогъу мазэ Тэхьутэмыкъое районым ит поселкэу Яблоновскэм щыпсэурэ бзылфыгъэм иунэ дышъэм хэшIыкIыгъэ пкъыгъо зэфэшъхъафхэр зэрэратыгукIыгъэхэмкIэ полицием макъэ ригъэлугъ. Охьтабэ темышIэу мы бзэджэшIагъэр зезыхьагъэри къаубытыгъ. Ар еж бзылфыгъэм икъоджэгъоу къычIэкIыгъ. Ащ къызэрилотагъэмкIэ, бысымгуащэр зэримысыр къызэшIэм, шъхъангъупчэмкIэ ихы, дышъэхэр къырихыгъэх. Нэужым бзэджашIэм ытыгъугъэр Краснодар дэт ломбардхэм ащыщ ритыгъэу къылахыжыгъ. Тэхьутэмыкъое район судым хульфыгъэр мысэу ылытагъ ыкIи илъэсрэ ныкъорэ хьапс тырилъхьагъ.

◆ ТИЮБИЛЯРХЭР

РайонымкIэ нахьыжъхэм я Совет итхьамат

Теуцожь районым иадминистрацияе ипашэ дэжъ
щылэ нахьыжъхэм я Совет итхьаматэу Хьот
Ерстэм зытшIэрэр илъэсипшI пчъагъэ хьугъэ.

ШъхэкIэфэныгъэ зыкIыфэт-шырэр, цыфхэм шIу зыкIалъэ-гъурэр шырытэу, зыпкъ итэу, имылофмэ арымыгушIу, закыыхигъэщыным пымылэу, адыгъэ дахэрэ шыпкъэныгъэрэ хэлъхэу зэрэпсэурэр, зэрэзекIорэр арых. Зыфагазэрэр, пшъэрылэу фашIырэр дагъо имылэу егъэцакIэ.

Хьот Ерстэм ыныбжъ илъэс 85-рэ зэрэхъугъэр бэмышIэу хигъэунафыкIыгъ. Бырсыр ышIыгъэп. Джа ыпэки, илъэс 70-рэ, 80 зэхъуми зеришIыгагъэу, анахъ игупсэ дэдэхэм адигъэмфэкIыгъ. Тэри зи кытитIуагъэп, ау ежъ тигъэзет зериныбджэгъур, ренэу кызырэритхыкIырэр ыкIи зэреджэрэр тэшIэти, илофшIагъэхэр зыфэдэхэм тащыгъуазэти, ащ фэдэ цыф шIагъохэр кызырэрэтхэтхэр ядгъашIэ тшIоигъоу мытхыгъэ кIэкIыр къэдгъэхъазырыгъ.

Хьот Ерстэм игъашIэ ежъ быракъ ышIыным пымылгыгъэми, щылэныгъэ гъогу шIагъо кыкIугъ. 1930-рэ илъэсым ПэнэжыкIуае кыщыхъугъ. ГъэблэшхуитIури, лъыгъэчъэ зэо мэхъаджэми ятхьамыкIагъо зыпэкIэкIыгъэхэм ащыщ. Гурыт еджаплэр кызыеухым, 1949-рэ илъэсым, Мыекъуапэ дэт кIэлэгъэджэ институтым чIэхъагъ. Ащ хьисапымкIэ факультет илъэситIукIэ кыуухи, ирайон кызыэкIожьым, Къун-

чыкxохъэблэ еджаплэм 1951-рэ илъэсым Iоф щипшIэнэу къагъэкIуагъ, завуч IэнатIэри ыгъэцакIэщтыгъ.

Илъэсырэ Iоф ышIагъэу, ичылэ гупсэу ПэнэжыкIуае къагъэкIожьыгъ. 1952-рэ илъэсым дзэм къулыкIу кыщыхьынэу ащагъ. Кронштадт щылагъ, ащ дэгъоу къулыкIур кыщыхьыгъ, КПСС-м щаштагъ. 1956-рэ илъэсым еджаплэм хьисапымкIэ щыригъаджэхъэзэ Краснодар дэт кIэлэгъэджэ институтыр заочнэу кыуыхьыгъ. Пчыхъэрэ зыщеджэхэрэ еджаплэм изавучэу агъэнэфэгъагъ, етIанэ директорэу Iоф ышIагъ, 1996-рэ илъэсым зигъэпсэфынэу пенсием кIуагъэ.

Илъэс 45-рэ ыгурэ ыпсэрэ етыгъэу егъэджэн пIуныгъэм пылгыгъ, ау Iуш-гъэсагъэр хъаулыгъу цагъэсыгъэп. Хьот Ерстэм ПэнэжыкIуае чIыплэ коеу НэшъукIуае, Нэчэрэзые, ПшыкIуыхъаблэ, къутырэу Колосыр зыхахъэхэрэм иветеранхэм я Совет итхьаматэу хадзыгъ. Ащ имызакъоу, Теуцожь районым иадминистрацияе ипашэ дэжъ нахьыжъхэм я Советэу щызэхэщагъэм илъэс пчъагъэ хьугъэу итхьамат. Общественнэ Iофтхъабзэхэу къуаджэхэм, къутырхэм ащызэхашхэрэм ахэлажъэ, къащэгъуцылэ. Заом, IофшIэным, тылым щылагъэхэу зыныбжъ илъэс 80 — 90-рэ хъугъэхэм ямэфэкI-

хэмкIэ афэгъушIо, ыналэ зытыригъэтхэрэм ащыщых тиньбжыкIэхэри. ЛIы Iуш, игулытэ ины, кыуиIони ешIэ, уеупчыжьымэ ухигъэукощтэп.

Хьот Ерстэм иунагъо дахэ. Ишъхэгъусэу Дамирэт Москoвскэ библиотечнэ институтыр кыуухыгъ, партием и Теуцожь райком ипарткабинет илъэсыбэрэ ипэщагъ. Зэшъхэгъусэхэм ялъфыгъэхэр зэдаплугъэх, зэкIэми апшъэрэ гъэсэныгъэ яI, унагъохэр ашIагъэх. Заремэ НэмытIэкxомэ яныс, республикэм мэкъу-мэщымкIэ иминистерствэ иIофышI. Аслъани Мыекъуапэ Iоф щешIэ. Руслъанэ «Кубаньэнергосбытым» икIутамэу Теуцожь районым щылэм ипашэ. Янэ-ятэхэм альэхэс. Ахэм къапыкIыгъэ кьорэльф-пхьорэльфиймэ зэшъхэгъусэхэр ащэгъушIулыкIы.

Хьот Ерстэм мафэ къэс Iоми хъунэу сылоклэ. Сыфэ-лъало непэ зытетым темыкIуэ, иунагъо хьар-гушIуагъо илъэу, илъфыгъэхэм адатхэу щылэнэу.

НЭХЭЕ Рэмзан.

◆ МЭШОГЪЭКIУАСЭХЭМ КЪАТЫ

МашIом шъуфэсакъ!

УФ-м и МЧС и ГъэIорышIаплэу АР-м щылэм ошIэ-дэмышIэ Iоф къэмышъуным лъыплъэгъэнымкIэ ыкIи профилактикэ IофхэмкIэ игъэIорышIаплэ Мыекъуапэ Iотдел кызырритырэмкIэ, машIохэр нахьыбэ хъунхэм ищынагъо мы мафэхэм щылэ хьугъэ.

Гъэмэфэ уахътэм ифэшъошэ фабэу къэзыгъэзэжыгъэм ар кытыгъ. Синоптикхэм кызырратырэмкIэ, антициклонэу къытпэблагъэу къэуцугъэм ыпкъ кыкIыкIэ мы тхьамафэми, кыкIэлъыкIоштыми ащ тетышт, чэщым фабэр градус 18 — 19-м, мафэм градус 30 — 32-м нэсышт.

Ащ фэдэ фабэм мэхэм машIом заккыщиштэнкIэ нахъ щынагъо мэхъу. Сыда Iомэ бжыхъэ уахътэр кыхьагъ, шIэхэу къэуцыйышт, фабэр кызыфагъэфедэзэ мэхэм, псы Iушъохэм защагъэпсэфынэу цыфхэр кыдэкIых. Ахэм, зэкI Iоми хъунэу, машIо зэхагъанэ. ГухэкIми, ащ фэсакъырэр макIэ. Уцэу гъэмэфэ фэбэшхом гъугъэм псынклэу кыкIэнэ, ау ащ стынэу ригъэжъагъэми, нахьыбэм агъэкIосэнэуи аIорэп. Нэужым мэзым кыкIэгъанэ, дачэхэр, унэхэр ыгъэстынхэ ылъэкIышт. МэшIогъэIуасэхэм мэзым зыкыщызыштэгъэ машIор анахъ щынагъоу алытэ, сыда Iомэ ар гъэкIосэжыгъуае мэхъу, псынклэуи лъэкIуатэ. Орыжъхэм газэу къахэкIырэм кыкIанэмэ е пчыкIэр къуагъэмэ мэзым кыкIигъанэуи мэхъу, ау нахьыбэрэмкIэ цыфхэм Iэпэдэлэлыгъэу къахафэрэр ары кызыыхэкIырэр.

Ащ фэшI УФ-м и МЧС мыщ фэдэ мэфэ фабэхэм машIо

зэхамыгъэнэнэу пстэуми къалъэу. Зихэхъогъухэм хъуштыр зэрагъэшIэнэу машIо зэхагъанэу бэрэ кыхьэкIы. Ащи нахьыжъхэр фэсакъынхэу къаджэ. Дачэхэм, хатэхэм уц гъугъэу адэтыми кIэжъугъэнэнэу шъумыгуI, ар щынагъо. МашIор къэмышъунымкIэ шапхъэу щылэхэр зыукохэрэм административнэ пшъэдэкIыжъ зэрахьыштыр хэти зыщыгъэгъупшэ хъуштэп. Шъофым уц гъугъэу итым кIэбгъанэу, ащ ыпкъ кыкIыкIэ нэмыкI горэм зэраышхо ебгъэшымэ, уголовнэ Iоф кызылэуахышт.

МашIоу кызыэкIэнэгъахэм, етIани ар мэзым кыщызэхэнагъэмэ, ебэныгуай, ар къэмышъуным уфэсакъмэ нахьышIу. Зыгъэпсэфыгъо уахътэу кыыхыгъэм кIэу хъамыкIагъо фэмышъуныр нэбгырэ пэпчы ежъ ылэ зэрилъыр зыщэрэмыгъэгъупш.

◆ ТИГУМЭКIЫГЪОХЭР

Ащ фэдэ къэмышъун ылъэкIыщтыгъ

Псыхъоу Шъхъагуащэ къалэм благъэу зыщыблэ-чъырэ чIыплэхэм ащыщ Шэуджэн къэлэ цыкIур.
А чIыплэр дахэ, чыгъ чIэгъхэр мэфэ реным чыIэ-тагъэх, защыбгъэпсэфыным тегъэпсыхъагъэх.

Гъэмэфэ мэфэ жьоркъхэм мыщ цыфыбэ къэкIо, ясабийхэри ягъусэхэу унагъохэр, зэшъогуу купхэр, анахъэу ныбжыкIэхэр.

Псыхъор благъэми, ащ зыщыбгъэпскIыным чIыплэр тегъэпсыхъагъэп. Нэпкъыр лъагъ, ащ ылъапсэ псым чIыхыгъэу, нэпкъыр кышъхъащэщы. Ащ пае утетынкIи уеплынкIи щынагъо. Арэуштэу щытми, кIэлэ Iэтахъохэм мыщ зыщагъэпскIы, чыгышхом кIапсэ пашIагъэу, загъэсысызэ, псым кыххэкIэх, етIанэ нэпкъым кыдэпшыежыхь.

Ары, псыр хъопсагъо, ау ащ апч къутагъи, чыгъ лъэпсэжы, цэф бэшэрэбхэри псыIушъом зыщызыгъэпсэфыгъэхэм хатэ-къуагъэхэу бэу хэлъ. Зи хэмылтыхэми, ащ дэжъым зыщыбгъэпскIынэу щытэп, нэпкъыр зэрэлыагэм ыкIи ехыплэ зэри-мыIэм изакъоми, гу тешIыхъэгуае.

ЧIыплэр дахэ. Волейбол уз-

щешIэн чIыплэ иI. ТетIысхьаплэхэр агъэкIэжыгъэх, япчъагъэ хагъэхъагъ. Чыгъ цыкIуэхэр чIыплэ нэкIхэм икIыгъэ илъэсым ащагъэтIысыгъагъэх, ау псы акIэзыкIэн щымылэу, нахьыбэр гъужыгъэ. ЗэпакIыгъэхэри ахэтых.

Зыгъэпсэфыплэр хъопсагъоми, цыфхэр зэрэзыфэсакъыжыштыхэм фэгъэхыгъэу зы тамыгъи мыщ щыплъэгъурэп. Пчэдыжырэ хъэхэр кыщыращэкIы. МашинэкIэ цыфхэр къэкIох, ахэр зызыгъэпсэфхэрэм апэблагъэу агъэуцух, зыдэщысыгъэ чIыплэхэр къэзымыгъэ-къэбзэжырэ нахьыб.

Гъэмафэм мы чIыплэм кышъыхъугъэ тхьамыкIагъор псынклэу цыфхэм зэпашIагъ: машинэм зэрисхэу кIалэрэ пшъашъэрэ нэпкъым ефэхыгъэх, пшъашъэр псым ытхълагъ.

Хъурэ пстэури Тхъэ Iоф. Ау машинэкIэ псы нэпкъ щынагъом Iумыхъэгъагъэхэмэ, ащ

фэдэ тхьамыкIэгъошхо къэмышъуныгъэки хъун.

Джащ фэдэу зыгъэпсэфыплэ чIыплэм автотранспорткIэ уIумыхъэшъунэу дэхьаплэхэр зэпырытIыкIыгъэхэмэ, псым хэфэгъэ машинэри гъогу гъунэм кытыранэщтыгъ. Ащ изакъоп, автомобилькIэ псы гъунэм уIухъан узэрэфимытыр тетхагъэу тамыгъэхэр гъоугбгъум тетхэп. Псыхъо нэпкъым псым зыщыбгъэпскIынэу зэрэщымытыр, ар псауныгъэмкIэ зэрэщынагъор кызылэуыкIырэ тхыгъэ мэкъэгъэлухэр тетхэп, псым зыщыхэпкIэхэрэ чIыплэм тет чыгъхэми зи яIулыгъэп.

Зигугъу къэсшырэ чIыплэм пэмычыжъэу сыщэпсэушъ, щыхъурэмэ сачыгъуаз. Гукъаор полицием иIофышIэу зы нэбгыри машинэхэми акIэрыхъэу, кIэлэ Iэтахъоу псым хапкIэхэрэми адэгъушылэу зэрэтымылэгъурэр. Псым екIоплэрэ гъогу зэгорэм зэпырытIыкIыгагъэхэр машинэхэм зэрагъэсэ-ижыгъэхэри зыми ылъэгъурэп.

Мыекъуапэ кышъыхъугъэ тхьамыкIэгъошхом фэдэ джыри къэмышъуным фэшI зыгъэпсэфыплэ чIыплэм ренэу ульыплъэнэу щыт. Ар зыпшъэрылэ къулыкIухэр хъугъэм кыгъэушынхэм игъу.

ШЪАУКЪО Аслъангуащ.

Информационнэ гупчэм афигъэцэкIэрэ къэралыгъо фэло-фашIэхэр

Адыгэ Республикэм хэгъэ-гу кIоцI IофхэмкIэ и Министертвэ информационнэ гупчэ Урысые Федерацием ицIыфхэм, IэкIыб къэралыгъохэм ягражданхэм ыкIи гражданствэ зимылэхэм мыщ фэдэ къэралыгъо фэло-фашIэхэр афегъэцакIэ:

1) яIоф хьыкумым зэри-луагъэм (зэримылуагъэм) ехы-лэгъэ справкэр;

2) архив справкэхэр;

3) политическэ репрессие-хэм ахэфагъэхэм яфитыныгъэхэр зыпкъ зэрэрагъэуцожыгъэм ехыплэгъэ справкэхэр ареты;

4) Урысые Федерацием рашынуу щыт официалнэ документхэм апостиль атыргъэуцэ.

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ информационнэ гупчэ мыщ фэдэ чIыплэм щыл: **Адыгэ Республик, къ. Мыекъуапэ, Юннатхэм яурам, 9. Телефон-хэр: (8772)59-66-82, 59-66-84.**

Информационнэ гупчэм Iоф зэришIэрэр: блыпэм, гъубджым,

мэфэкум — сыхъатыр 9.00-м кыщегъэжыагъэу 13.00-м нэс, бэрэскэжыем — сыхъатыр 14.00-м кыщегъэжыагъэу 17.00-м нэс.

Къэралыгъо фэло-фашIэхэр зэрагъэцэкIэрэ шыкIэм ехыплэгъэ къэбархэр къэрэхъэх:

— федеральнэ къэралыгъо информационнэ системэу «Къэралыгъо, муниципальнэ фэло-фашIэхэм япортал зыкI» исайтэу www.gosuslugi.ru зыфилорэм;

— Урысыем хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иофициалнэ сайтэу www.mvd.ru зыфилорэм;

— Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ иофициалнэ сайтэу www.01.mvd.ru зыфилорэм.

Къэралыгъо фэло-фашIэхэр компьютеркии афагъэцэкIэн альэкIышт.

Адыгэ Республикэм хэгъэгу кIоцI IофхэмкIэ и Министерствэ къэбархэмкIэ ыкIи общественнэ зэпхыныгъэхэмкIэ иотдел

◆ ПУНЫГЪЭ ЮФЫГЪОХЭР

Хэти зыщыщ
лъэпкъыр
ыгъэлъэпн,
шлу ылъэгъун
фае. Арэу-
штэу сабийхэр
къэтэджынхэм
фэш тиклэ-
лэцлыклу
ыгъыплэу
«Нэбым»
Юфтхэбзэ
зэфэшхьа-
фыбэ щызэхэ-
тэщэ.

Яцлыклогъом кыщегъэжыагъэу...

Адыгабзэм изэгъэшлэнкэ, лъэпкъ-шэн хабзэхэм япхыгъэу илъэс пчъагъэ хъугъэ тиклэ-лэцлыклогъом Юф задатшэрэр, тисабыйхэм ахэм афэгъэхьыгъэ Юфтхэабзэхэм ахэлэжъэнхэр яклас.

Мары бэмышлэу тиреспубликэ щызэхэдгъэунафыкыгъэ адыгэ шъуашэм и Мафэ. Мыщ фэдэ мэфэ хэхыгъэ тилэ зэрхъугъэм лъэшэу тегъэгъушхо.

Ащ тыкыпкъырыкыгъэ, адыгэ лъэпкъым ишъуашэ итарихъ, ащ изэхэлъыкэ гурылогъошлоу клэлэцлыклогъом къафэтэлъуатэ. Адыгэ шъуашэм тытегушылэ зыхъуклэ, апэ клэлэ-цлыклогъом нэлуасэ сэ зыфэс-шыхэрэр ащ изэхэлъыкэ ары. Сурэт шыгъэхэмкэ ар ясэгъэлъэгъу, къафэсэлъуатэ ху-лъфыгъэм щыгъышт шъуашэм ыпллэлъу шъуамбгъоу,

ыпчанэ ищыгъэу зэрэщытын фаер.

Бзылъфыгъэ адыгэ шъуашэр зэрэдыгъэнэу щытми клэлэ-цлыклогъом аналэ тырсагъадзэ: адыгэ пшъашэм ишъуашэ ыпчанэ ищыгъэу, ыбг псыгъоу, ыпллэлъу бгъузэу щытын фае. Арэуштэуи тэри адыгэ шъуашэм исурэт тэшлы, зэфэ-шхьафышхо зилэ тхылыплэхэм ахэтэбзыкыкы, тэгъэдэхэжыкы.

Адыгэ шъуашэм и Мафэ ехъулэу тиклэцлыклогъом лъэпкъ шъуашэхэр ащыгъэху къэгъэлъэгъон цлыклогъом дгъэуцугъэх, зэклэми ягуапэу ахэм ахэлэжыагъэх. Ялэпкъ рыгъушхоху, агъэлъаплэу ахэр къэтэджынхэм изы амалышлоу щыт ми мэфэкыр.

Тисабыйхэм лъэшэу агу рехы адыгэ шъуашэр, ар зыщыгъэ цыфыр зэрэзеклон фае-

ми тэри аналэ тырэтэгъадзэ, щысэхэр къафэтхьыгъэ лъэпкъ шэн-хабзэхэм татэгъушылэ.

Мэфэкл мафэу клэлэцлыклогъом ыгъыплэм щыхэдгъэунафыкырэ пэпч тисабыйхэм адыгэ шъошэ дахэхэр ащыгъэху къэгъэлъэгъон зэфэшхьафхэмкэ нэж-лужхэр, ны-тыхэр агъэгъушлох. Мыхэм зэклэми плуныгъэ мэхъанэшхо зэралэр гъэнэфагъэ.

БЭРЗЭДЖ Марзиет.

Клэлэплу.

Мыекъуапэ.

◆ ТУРИЗМЭР

Я 30-рэ маршрутыр къэдджэ

Советскэ лъэхъаным зеклоныр тикъэралыгъо апэрэу щызэхашэнэу зыщырагъэжыгъэгъэ члплэхэм Адыгеир ащыщ. Анахь маршрут гъэшлэгъонэу ыкли цлэрылоу СССР-м шагъэлъаплэщтыгъэхэм ахэхъэ я 30-рэ маршрутэу «По Западному Кавказу» зыщлагъэр. Кыхъашт илъэсым ар кызызэлъахыгъагъэр илъэс 80 хушт.

Урысыем изаслуженнэ путешественникэу Иван Бормотовым а турист гъогур кызырэхэгъэщыгъагъэр кылуатэзэ хегъэунафыкы Октябрьскэ революционерэ граждан заомрэ ауж къэралыгъо пашэхэр цыфхэм япсауныгъэ кызырэхэтырагъэнэщтым ыкли зэрагъэпытэщтым яшъыпкъэу зэрэпыхъэгъагъэхэр. Тыхэкли сымэдджэхэр, санаториэхэр, зыгъэпсэфыплэ базэхэр къащызэлъахыщтыгъэх, экскурсиэхэм ыкли зеклоном атегъэпсыхъэгъэ маршрутхэр кыыхахыщтыгъэх.

1929-рэ илъэсым Москва

кырагъэклы экспедицие зэфэ-шхьафхэр Адыгеим къагъэкло-гъагъэх, ахэм кыушхъэм турист маршрутхэр щагъэнэфэнхэ фэагъэ. Илъэситло ахэр лъэхэу ыкли шыуху лыхъугъэх, залпыхъагъ ыкли гъогуищ кыыхахыгъагъ. Зыр Краснэ Полянем икыти, хыкьумэу Кардевич еклъытгъэ, адригъур къалэху Гъозэрыпллэрэ Тыгъэмыпсрэ анэсыщтыгъ.

Зеклоном фэгъэхьыгъэ журналхэмрэ лъэгъозещэхэмрэ Кавказым маршрутыклэхэр кызырэхэтырагъэщыгъэхэр ыкли ахэр зэрагъэпсхэрэр къарагъэхъэ-

гъагъэх. 1935-рэ илъэсым псэуплэу Каменномостскэм апэрэ зыгъэпсэфыплэ базэр кышы-зэлъахыгъ, Хъаджыкы «Турист унэ» щашыгъагъ. Ар иныгъэп, унихрэ верандитлурэ хэтыгъэх, зым щышхэщтыгъэх, ятлонэрэм кышышхэщтыгъэх. Унэм кыпэблагъэу шэщ, пхъалъэ, нэмык псэуалэхэр щытыгъэх. Унэр пхъэклэ агъэфабэщтыгъ.

Цыфхэм кыушхъэ гъогур зэрэзэпачыщтыгъэри гъэшлэгъоны. Ящыклэгъэшт пстэур кухэм арылэу, къафэсакыштыгъэ инструкторыр шым тесэу гъогу тыхэщтыгъэх. Кум шыхэр клэшлэщтыгъэх, гъогур зышхыдэм цухэр агъэфедэщтыгъэх.

Заор къежыи, псэуплэу Каменномостскэр нэмыцхэм зауытым, яштаб «Турист унэм» члэтыгъ. Зэклэжыкыхэ зэхъум, унэм гранат зэпышлагъэхэр кы-

щагъэогъагъэх. Зэо ужым турист лъагъохэр зыпкъ зырагъэуцожыгъэхэр 1949-рэ илъэсыр ары.

Хъаджыкы дэт хъаклэщым хагъэхъуагъ, ащ нэбгырэ 70-мэ зыщагъэпсэфын алъэкы-щтыгъ. Турбазэм «Хъаджыкы» фаусыгъагъ, нэужым зэреджагъэхэр «Горная». 1950-рэ илъэсым «Я 30-рэ маршрут» зыфалорэ кыушхъэ гъогум куп 30 фэдиз рыклогъ, ахэм япчъагъэ нэбгырэ 1000-м клэхэ-щтыгъ. Нэужым зекло ежъгъэ цыфхэр кышыуцунхэ алъэ-кынуэ Гъозэрыпллэ турбазэу «Кавказ» зыфилорэр шагъэ-псыгъагъ. Ар пхъэм хэшлыкы-гъагъ. Палаткэхэм ачлплэклэ пхъэ унэ кыхъэхэр агъэуцугъагъэх, ахэм апэмычыжъэу цыфхэм ашхыштыр шагум ша-гъэхъазырыщтыгъ. Арэуштэу

щытми, я 50-рэ илъэсхэм ащ фэдэ зыгъэпсэфыплэхэр анахышлэхэм ахалытэщтыгъэх. Зэклэми анахь инэу а лъэхъаным тилагъэр туристхэм якъэуцуплэу Армянскэ кыушхъэтхым удэмыклогъагъэ шагъэпсы-гъэгъэ «Фышт» арыгъэ.

Я 60-рэ илъэсхэм якыхъа-гъум Краснодар крайсовпро-фым иунашхыкэ турбазэу «Гор-нэм» икьутамэрэ турбазэу «Лэ-гъо-Накхэрэ» зыгъэпсыщт ком-сомольскэ псэолъэшл купхэр зэхэщэгъагъэх. Я 70 — 80-рэ илъэсхэм туризмэм Адыге-им нахь зышхыушхыгъагъ. Адыгэ хэкум турбазэхэу «Мые-кьуапэ», «Романтика», кемпинг-хэу «Турист», «Шапсыгъ» зы-филорэр, нэмыкыхэри кы-щызэлъахыгъэх.

Я 30-рэ маршрутым СССР-м ичлплэ зэфэшхьафхэм къа-рыкыгъэхэу зы сезоным нэ-бгырэ мини 7 — 8 рыкло-щтыгъ ыкли зыщагъэпсэфы-щтыгъ. Путевкэхэр къэщэфы-гъоагъэх, тикъушхъэхэр зы-лъэгъу зышхоигъор багъэ. Путев-кэхэм апэ сомэ 45-рэ аоса-гъэр, нэужым уасэр сомэ 70-м нагъэсыгъ. Ащ ипроцент 70-р профсоюзым афитыщтыгъ, сомэ 21-клэ цыфхэм мэфэ 15-рэ кыушхъэхэм защагъэ-псэфыщтыгъ, хы Шуцлэм нэ-сыщтыгъэх.

Непэрэ лъэхъаным я 30-рэ туристическэ маршрутыр зэхэщэжынуэ ыкли зэтыригъэ-псыхъажынуэ ыуж ит Москва щылэ турфирмэу «СР-Ас-тур» зыфилорэр. Тапэклэ зэ-рэщытыгъэм фэдэу, псэуплэу Каменномостскэм Кавказым зыщызыгъэпсэфынуэ къэклогъэ цыфхэр куп-купэу кыушхъэ маршрутым щытехъэх, лъэсэу хым нэсых. СССР-р зызэхэ-зыжыым ыуж кыушхъэ мар-шрутыр амыгъэфедэжыщтыгъэми, джы зиужыжынуэ ри-гъэжыагъ. Зэ мы кыушхъэ гъо-гум рыклогъэм ятлонэрэуи кы-мыгъэзжыкы ылъэкырэп.

ШЪАУКЪО Аспангуаш.

МЭФЭКІ ЗЭХАХЪ

Игушл дагощыгъ, агъэлъэплагъ

Ионыгъом и 22-м, 2015-рэ ильэсым гуманитар ушэтынхэмкІэ Адыгэ республикэ институтэу Т. КІэращэм ыцІэ зыхьырэм мэфэкІ зэхахъ филологии шІэныгъэхэмкІэ докторэу, ІорІуатэмкІэ отделым ипашэу Цуекъо Нэфсэт Мурат ыпхъум ыныбжъ ильэс 65-рэ зэрэ-хъугъэм фэгъэхьыгъэу шылагъ.

МэфэкІыр кызылэуихыгъ ыкІи зеришагъ институтым ипашэу, филологии шІэныгъэхэмкІэ докторэу, профессорэу **Бырыс Батырбий**. Пстэуми апэу ащ игушыгъ кыыхигъэщыгъэр шІэныгъэ хъасэм ильэс 30 Іэпэ-цыпэм гуетыныгъэ ин хэлъэу Іофышхо шызышІэрэ Цуекъо Нэфсэт АР-м и Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан зыкІэхъгъэ Унашъом тетэу «**Адыгэ Республикэм шІэныгъэхэмкІэ изаслуженнэ Іофышлэху**» зыфилорэ шытхъуцІэ лъапІэр кыи зэрэфагъэшъошагъэр ары. Джащ фэдэу, Нэфсэт иныбжыкІэгъу-студентыгъо ильэсхэм къащегъэжъагъэу сэнаушыгъэ зэрэхэлъыр кыыхъэу дэгъоу зэрэджагъэр, чанэу студент Іофтхьабзэхэм — конференциехэм, кружок зэфэшхъафхэм ахэлъагъэу зэрэщытыгъэр, ІофшІэныр зырегъажъэми, зыфегъэжъэрэм ыгу факлоу зэрэпъыкІо-тагъэр, ильэсыбэ хъугъэу адыгэ фольклорым иугъоин-ухъумэн ыкІи изэхэфын-ушэтын зэрэзэшлуихыгъэр, ишІэныгъэ ІофшІагъэхэр тхылъхъу кыизэрэдэкІы-хэрэр, шІэныгъэ журналхэм итхыгъэхэр кыизэрарыхъэхэрэр Батырбий кыылауагъ ыкІи имэфэкІ мафэкІэ зипэщэ коллективым ыцІэкІэ фэгъушлагъ. Ащ ыужым Нэфсэт ыцІэкІэ нэмыкІ къалэхэм, республикэхэм ыкІи икыуаджэу Пчыхъалыкыуае

къарыкІыгъэ мэфэкІ телеграм-мэхэм ашыщхэм къаджагъ.

ШІэныгъэ Хасэм изэхэсыгъо гушыгъэ шхъалэу «Хэти кызыгъэнафэрэр илэшагъ» зыфилорэр АРИГИ-м ишІэныгъэ секретарэу, филологии шІэныгъэхэмкІэ кандидатэу **Тэу Нуриет** кыи-щишыгъ. Ащ Цуекъо Нэфсэт итворческэ гъогу икыу фэди-зэу кыирилотыкІыгъ, творческэ гупшысэкІэ амал дэгъу зэрэ-лэкІэлъыри, мафэ къэс бзыл-фыгъэм ишІэныгъэхэм лъэны-кыуакІэкІэ зэрахигъахъорэри, «Адыгэ фольклорым ижанрэ цыкІухэр» зыфилорэ темэмкІэ Нэфсэт кандидат диссертациер, ащ ыужылоу докторыцІэр «Са-тирэмрэ сэмэркъэузмрэ адыгэ фольклорым чыпІэу шаубыты-рэр» зыфилорэмкІэ кыизериушы-хъатыгъэхэр, непэрэ мафэхэм етІупшыгъэу адыгэ фольклорым-кІэ тхылъыбэ зэхэтхэм лъэны-гъэкІын ишыпкыгъэу Іоф зэрэ-дишІэрэр кыылауагъ. Нэфсэт ыбзи, ихабзи, игушыгъи дахэу сыдигъуи зэрэзэдэлорышІэхэрэр, гуетыныгъэ ин ІофымкІэ зэрэхэлъыр ыкІи имурад да-хэу зэрэпхырищыгъэр кІигъэт-хыгъ. Зипэщэ отделым ильэс 17 хъугъэу Іофхэр дахэу зэрэ-лэпъыкІуатэхэрэр, отделым Іо-фышІэхэр Нэфсэт ыгъэдэлонхэр ыкІи зылыицэнхэр кыизэрэдэ-хъурэр кыыхигъэщыгъ.

Филологии шІэныгъэхэмкІэ

докторэу, АР-м культурэмкІэ изаслуженнэ ІофышІэу, фоль-клорым иотдел инаучнэ ІофышІэ шхъалэу **Шхъапплэкъо Гъу-чыпсэ** ипсалъэ анахъ кыищы-хигъэщыгъэр Нэфсэт Іуныгъэ-гъэсэнныгъэу, шІэныгъэу, нэмыкІ кыулаибэу ІэкІэлъхэр икыуа-джэу Пчыхъалыкыуае, ятэ иуна-гъоу зыщапІугъэм, зэрэрайонэу анахъ дэгъукІэ щалытэщыгъэ Пчыхъалыкыуае гурыт еджапІэм апэрэ лъапсэр зэрэщишыгъэр ыкІи ащ хигъахъозэ, непэрэ мафэм кыизэрэфэкІуагъэр ары. Нэфсэт икыоджэгъу кыодыер арэу шымытэу, зэрипхъорэлъ-фыр, ІофшІэныр зэриклэсэр, фольклор шІэныгъэм хэуцоным-кІэ анахъ зишлагъэ къэкІыгъэр шІэныгъэлэжышхоу, фолькло-ристэу Хъут Шамсудинэ Іоф зэрэдишлагъэр арэу ылытагъ. Нэфсэт унэгъо гупсэф зэрилэр, зыхэхъэгъэ Цуекъо лăкъом да-хэу зэрэхэзэгъагъэр, нежми лытэныгъэ кыизэрэпагъохы-рэр, ишхъэгъусэу Цуекъо За-уррэ Нэфсэтрэ пшъэщытІу зэрэ-зэдэпІугъэр, ахэр джы шыгъэ-ныгъэм дахэу зэрэхэуцугъэ-хэр, япхъорэлъф цыкІуитІу зэрэ-гушлагъэр кыылауагъ, Нэфсэт имэфэкІ къеблэгъагъэхэм, ана-хъэу Цуекъо лăкъошхэм шы-щыбэу къэкІуагъэхэм, «тхъа-шъуегъэпсэу» арылауагъ.

МэфэкІ зэхахъэм псэлъэ фа-бэ кыищишыгъэ филологии шІэ-ныгъэхэмкІэ кандидатэу, АР-м

изаслуженнэ журналистэу, гъэ-зетэу «Адыгэ макъэм» зэдэ-кІынымкІэ иотдел иредакторэу **Тхьаркъохъо Сафьет**. Ильэс 40 хъугъэу зэрэзэрэшлэхэрэм, Нэфсэт зэрэцІыфышІум, зэрэ-лушым, ишІэныгъи иадыгагъи зэтефэжхъэу, уигумэкІи, уигу-шлагъуи зэхэзышІыкІэу, кыи-бдэзыгощэу, ныбджэгъу-пшъэ-шъэгъу хъалэлэу зэрилэр кыи-лауагъ. Иунэгъо тынч, ибынхэм, игупсэ-Іахылхэм адатхъэу, пса-уныгъэ дэгъу илэу ильэсыбэ кыыгъэшІэнэу, адыгэ фолькло-рыр тапэкІи шытхъу хэлъэу ылэжыныу фэлъэлауагъ.

Адыгэкъалэ кыиыгъэу, гъэ-сэнныгъэ тедзэмкІэ егъэджаклоу **ХъокІо Марзет** урокым хэмыт сыхъатхэм фольклорыр шлагъэ кыитэу зэрэцІыгъэфедэщтым кыитегушылагъ, шІэныгъэлэ-жышхоу Цуекъо Нэфсэт ежъ фэдэ ныбжыкІэхэмкІэ шы-сэтэхыпІэу зэрэщытыр кыылауагъ.

Филологии шІэныгъэхэмкІэ кандидатэу, фольклорымкІэ от-делым ІофышІэ шхъалэу **Нэхэе Саидэ** зэхигъэуцогъэ видео-фильмэу «ШІэныгъэлэжыым ІофшІэгъу мафэхэр» зыфи-лорэм ягуапэу цыфхэр еплъы-гъэх. Джащ фэдэу, ежъ Саи-дэ адыгэ ІорІуатэм яотделкІэ зэрэдэлэжъэрэ шыкІэхэр, япа-щэу, опыт ин зилэ Нэфсэт дэ-гъоу зэригъэгъуазэхэрэр, Іэдэб хэлъэу сыдигъокІи кыизэрэпэ-гъокІырэр, ашІэрэ Іофым кІи-гъэгъушІунхэ зэрилъэкІырэр, Нэфсэт шІэныгъэ куоу ІэкІэ-ллым нахыбэжъ цыфыгъэ дахи зэрэхэлъыр, ащ уготэу укІыры-пльыным ухэтми узэрэзэкІи-гъаблэрэр кыылауагъ. Фольклор шІэныгъэхэм ахагъахъоу экс-педицихэр зэрэзэхэщэхэрэр, цыфэу зылуКІэхэрэм зэрэхъу-

лІэхэрэр, информаторхэм абзэ къебгъэІэтэнми уфэлэзэн зэрэ-фаер, а зэкІэмкІэ амалхэр Нэфсэт зэрэІэкІэлъхэр, яотдел чІэсхэм гупсэфыныгъэ-зыкІы-ныгъэ зэрахэлъыр кыыхигъэ-щыгъ, зимэфэкІ хэзыгъэунэфы-кІырэ Нэфсэт шІоу шыгъэ пстэ-умкІэ ыгу кыиделэу фэлъэлауагъ.

Филологии шІэныгъэхэмкІэ кандидатэу, литературэмкІэ от-делым ІофышІэу **ЖакІемыкІо Заримэ** Цуекъо Нэфсэт итхы-лэу «Адыгэ фольклорым ижан-рэ цыкІухэм яидейнэ-художе-ственнэ мэхъан» зыфилорэм кыитегушылагъ.

МэфэкІ Іофтхьабзэм хэлэ-жагъэх лъэпкъ культурэм да-хэу хэлэжъэрэ фольклор орэ-дыло купэу «**Ацэмэзым**» (па-щэр АР-м изаслуженнэ Іофы-шІэу, педагогическэ шІэны-гъэхэмкІэ кандидатэу, доцен-тэу Бастэ Асыет) ыкІи кІэлэцІыкІу фольклор-этногра-фическэ купэу «**Щыгыжъы-ер**» (Іэшхъэтетыр УФ-м изас-луженнэ, АР-м инароднэ ар-тисткэу Уджыхъу Марыет). Мыхэм яусэ-сэмэркъэу жъын-чхэм, якъэгъэлъэгъон кІэкІ лупкІэхэм ыкІи адыгэ лъэпкъ мэкъэмэ дахэхэр кыизэралауа-гъэхэм агъэрэзагъэхэр зэха-хэм къекІолагъэхэр бэрэ Іэгъу афытеуагъэх.

ШІэныгъэ Хасэм зехищэгъэ зэхэсыгъо-зэлукІэшхом хэлэ-жъэгъэ пстэумэ ыкІи мы зэкІэ зыпшъэ ифэгъэ Адыгэ шІэныгъэ институтым ипашэу Бырыс Батырбий, зэкІэ коллективым хэтхэм Цуекъо лăкъом инахы-жъэу УцужыкІы «тхъашъуе-гъэпсэу» къарылауагъ. Адыгэ лъэпкъ шІэныгъэр къаухъумэу, къэзыгъэгъунэу, ащ зилахъ хэ-зылхъэрэ пэпчъ лытэныгъи, шхъэклафи зэрифэшъуашэр, ар ежъ янысэу, язынэбгырэу Цуе-кыо Нэфсэт зэрэфызэшІокІырэр ыкІи мыщ фэдиз шытхъур кыи-зэрилэжыгъэр, кыизэрафалауа-гъэр зэригуапэр кІигъэтхыгъ, гъэшІоныгъэу ялэпкъкІэ къа-рахыгъэр хэти зэфэдэу афэ-бэгъонэу афилуагъ.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.

ТХЫЛЪ ЛЪЭТЕГЪЭУЦОР

«Гъогумаф!» ралуагъ

Хъагъур Айтэч итхылъэу «Переправа» зыфилорэм фэгъэхьыгъэ зэхахъэр псэлъэ кІэкІыкІэ кыизэрэуихыгъ ыкІи зеришагъ райо-ным итхылъеджэпІэ системэ ипашэу Бэрзэдж Ларисэ.

Ащ къекІолагъэхэм апэ шлуфэс къарихыгъ, Краснодар, Мыекъуапэ, Пэнэжыкыуае, хъа-кІабэу къафэкІуагъэм ацІэ кыи-риуагъ. Хъагъур Айтэч чылэ-ми, ежыири Къунчыкыохаблэ икІэлэпІугъэу зэралытэрэр, ар шІэныгъэлэжышхоу, социоло-гие шІэныгъэхэмкІэ докторэу, Пшызэ къэралыгъо агроунивер-ситетым ипрофессорэу, тхаклоу зэрэщытым зэрэрыгушхорэр кыыхигъэщыгъ, ти Лышхъэу Тхьаклушынэ Аслъан шлуфэс тхылъэу кыифигъэхьыгъэм къе-джагъ.

Апэу гушыгъэр зыфагъэшъо-шагъэр Теуцожь районым ина-

роднэ депутатхэм я Совет итхъаматэу Пчыхъалыкыо Аюб. Ащ хъакІэхэми, къоджэдэс-хэми, ІофшІэгъу народнэ де-путатхэми, район админист-рацием ипашэу Хъачмамыкыо Азэмат игъусэу, ащ игуадзэ-хэу ХъэдэгъэлІэ Марыетрэ Бэ-гъушъэ Борисэрэ ацІэкІэ сэ-лам лъапІэ къарихыгъ. Тхылъым мэхъэнэшхо зэрилэр кІигъэ-тхыгъ. Ар заом илэхъан къуаджэм шылаКІэу дэлъыгъэм, къоджэгъухэм кыинэу, хъаза-бэу альэгъугъэу, Теклоныгъэр кыизыдахым гушлагъоу зыхэ-тыгъэхэм зэрафэгъэхыгъэр кыылауагъ. Теклоныгъэшхор кыи-

зыдахыгъэр ильэс 70-рэ зэрэхъугъэ мэфэкІышхом ехъулэу кыизэрэдэкІыгъэр игъоу ылэ-гъугъ. Авторэу Хъагъур Ай-тэч псауныгъэкІэ, тхыгъакІэ-хэмкІэ фэхъохъугъ.

Ащ ыуж гушыгъэр зыштэгъэ Хъагъур Айтэч ипсалъэ кІэ-кІыгъэ. Апэу ар Адыгэ Респу-бликэм и Лышхъэу Тхьаклу-шынэ Аслъан янепэрэ зэхахъэ Іоф зыригъэшІу шлуфэс тхылъ кыизэригъэхыгъэр зэригопэш-хор кыылауагъ. Джащ фэдэу Теуцожь районым иадминист-рации ипашэу Хъачмамыкыо Азэмат мы непэрэ зэхахъэр зэхичэмэ шІоигъоу зеуалІэм дахэу кыизэрэпэгъокІыгъэм, зэкІэ ищыкІагъэр ащ лъыпы-тэу зэригъэцэкІагъэм пае лъэ-шэу зэрэфэразэр кыыхигъэ-щыгъ, «Опсэу» рилуагъ.

Непэрэ зэлукІэгъур хъугъэ-шІэгъитІу афэгъэхыгъ. Тхылъыр

Теклоныгъэшхом ехъулэу кыи-дэкІыгъ. ШыІэх къэралыгъохэр Теклоныгъэр тэ кыидэтымыхы-гъэу зылохэу, нэхъоинчъагъэу зекІохэрэр. Арышъ, Теклоныгъэр хэдгъэунэфыкІын фэе. АшІэн фэе ахэм ауштэу тэ укыддзее-кІонэу зэрэщымытыр. Ар хэти фэтыдэщтэп. ЯтІонэрэмкІэ, ли-тературэм и Ильэси тэ мэхъа-нэшхо етэты.

Джащ фэдэу «Переправа» зыфилорэм фэгъэхьыгъэ лъэ-тегъэуцон нэбгырэ зыбгъупшІ фэдиз кыищыгушылагъ. Фило-логии шІэныгъэхэмкІэ докто-рэу ХъокІо Фатимэ, тхаклоу Владимир Архиповыр, тарихъ шІэныгъэхэмкІэ докторэу Пэ-нэшъу Аскэр, Мыекъопэ тех-нологическэ университетым икІэлэегъаджэу АзэщыкІ Ген-надий, усаКлоу Мэджджэ Мэ-динэ, нэмыкІхэри.

Ежъ Къунчыкыохаблэ шыщ-хэу Гыищ Шумафэ, Шъоджэ Кимэ, тхаклоу Пэнэшъу Хъазрэт кІэлэгъоу Хъагъур Айтэч ды-

рахыгъэхэм, зэрэзэдеджагъэ-хэм, кыинэу зэдэлъэгъугъэм, непэ кыизыщынэсыгъэм зэрэ-зэщымыгъупшхэрэм афэгъэ-хыгъэ гукъэкІыжъхэу зигугъу къашыгъэр бэ. Тхылъэу «Пе-реправэм» ящылэкІэ-псэукІагъэр зыфэдагъэр кыизэрэщигъэлъэ-гъуагъэм фэшІ яныбджэгъу зэрэфэразэхэр кылауагъ, тхылъым «Гъогумаф!» ралуагъ.

Хъагъур Айтэч ышыпхъоу Къэтбамбэт Светэ зэхахъэм къекІолагъэхэм «тхъашъуегъэ-псэу» къарылауагъ, ригъэблэгъа-гъэх. Джэджджэхъэблэ чыпІэ коим ипашэу Хъэшхъуанэкъо Мыхъа-метрэ Къунчыкыохаблэ гурыт еджапІэм идирикторэу Пэнэшъу Борисэрэ мыщ фэдэ мэфэкІ зэхэхъэшхо шлагъо ячылэ зэрэ-зэхихыгъэм фэшІ Хъагъур Айтэч зэрэфэразэхэр ралуагъ, нэпэеплэ шлухъафтынхэр фа-шыгъэх, къэгъагъэхэр раты-гъэх.

НЭХЭЕ Рэмззан.

(Къызыкълъыкълорэ
Юныгъом и 29-м
къыдэкыгъэ номерым ит).

— Чыназэп, Чыназ Бечевич нахъ, — самбырэу джы къыпигъодзыжыгъ. Къэлпъагъэп джыри салъэныкъоклэ.

— Кло, хъун, Чыназ Бечевич, моу зэ...

— Хъушт-мышъуштымклэ сыкъыопчыхъырэп сэ... — къыс-техъупклэ плонэу тлэклуи зыкъысфигъэпхъэшагъ.

— О хъашым, Чыназ, дунаир къутэжына джы, сэри пхъэ скъутэрэп, хъуоном нэс сыкъыкыгъ, — зызгъэцыхъуэп сэри, мэкъэ изыбзэклэ къэс-луагъ. — Янэсикъеу, мо зэ пшъхъэ къэлэт!

Шъыпкъэмклэ Чыназ къы-клэштагъ:

— О, Тембот! Тембот!.. — ышъхъэ къылэти, апэрэу къыс-сэплъыгъ. — Гъуклэмкъо Базрыкъодэм адэжъ шъуисыгъ, шынахъыжъи, шыпхъунахъыжъи уилагъэх сшолш! ...

Шэйтаныр сэ къысэункыгъ:

— Темботэп, — ежъ сыкъы-зэригъэтэрэзыжыгъэм фэдэу сэри зыкъысэтлэ, — Тембот Карагуланович нахъ...

Ау ежъ фэдэу арэу сэ зыс-фэгъэпхъэшагъэп, щхыпэ тлэклум слупшлэхэр сшлудырищэкыгъэх.

Зэ шъхъаеи нэбэ-набэу къыс-сэплъыжыгъ нахъ, шуи бзаджи къылуагъэп. Ипэещэклэ сигу-щылэхэри ышлыгъэхэп, зэуи сыкъырымидзэгъахэнклэ щэц сифгъэшлыгъэ:

— Тичылэ Гъуклэмкъо Базрыкъотхэм адэжъ заом илъэ-хъан шъуисыгъ арыба? — Чыназ сэ къэслуагъэм зыкъы-

шлуигъэнагъэп, къыригъэжагъэр къылуыжыгъ, етлани зиухы-жыгъ. — Адэ, ошлэ, анахъ маклэмэ, мыщ непэ цыф мил-лион (!) къычлэхъэ! — Тязэщы-жыгъ, шъхъаджи ежъ къызэ-рэшлш! Адыгэ цыклым субор-динациер зыллэужыгъор ешлэ пшлшлэ, ебгъэшлэни плэклы-щтэп. Ышлэнэуи фаеп! — зан-клэу къыслоплэ шъхъаеи, ежъ ышъхъэ илъ-иджэлъыгъуагъэр нэфэшъхъаф, ерагъэу ащ къы-шлогушлэжыкы. — Тыхат ышы зэпытэу, умышлэрэмэ пчыхъэрэ пивашъо удаклорэм фэдэу. Беспардон дэдэх...

Ащ фэдизым адыгэ гушылэ-ныкыи къыхигъафэрэп: урысмэ бэрэ ахэсыгъэшъ арыштын слугъэ сыгуклэ, заврайоном ылуа-гъэр сшъхъэ къыхъажыгъэу, емыкы фэслъэгъуэп. Титлуи тыщит, «къэтлыс» къысылорэп, «сытлысына» сэри слорэп, шхы-ухэдзахъэ ыдэжъ моу сыкъы-члэхъагъэ фэд.

— Ары, тиз... — т и з ы к ь у а д ж э р, къэслонклэ мэклэжые дэд илэжыгъэр, къызгъэжыгъэхагъэ ыкли! — Чыназ Бечевич, къаплорэр зэклэ тэрэз. Мыжыкхэр арых ащдэжэ лэхъупхъэхэр, ым! А «вичыр» къыппамышлэу хъалъэ-бэкъу зани уагъэдзыщтэп, — мыщ фэдэ зыхъуклэ, нибжыи зэрэсимиабзэу, сымакыи нахъ къэсэгъэшъабэ, зызгъэди-пломатичналоу слозэ, десэгъаштэ, ику сыдитлысхъагъэу сэлэшъ ары, сшъхыи дэзгъэсысыжы-зэ. — Пшэрыхъаклом шыгъур зэрилэджэ зэпытэу, фами-льярностыр зыдалыгъ зэпыт! Анахъ лэнэтлэ цыклым лутыр арыми, ым?

Джэуап къытыжынынэу игъо изгъафэрэп:

— Сыоплшышъ, Чыназ Бечевич, огузажъо...

— Сыгузэжъон адэ, бюром

изэхэсыгъо мо сэгъэхъазыры. Мелиорациемклэ... ЦК-м имай-скэ Пленумклэ...

— Сэ зы секунд! Уипало мафэ сэлэ — къэбарыр зэхэсхыгъэ къодый! Светланэ зы пшъашъэу, нартмэ я Дэхэнагъу плонэу, Нэбзыйкъуае дэсыр ары... Арырэ сэрырэ районом илъэс зауэлкэ узэклэлэбэжымэ, лоф щызэдэтшлагъ... Шлоу шылэ пстэ-уми Тхъэм шъуафеузенклэ...

Ллы ныбжыкыкэ зэхэушъэгъэ-шор, психическэ нэшанэу хэ-лърэ зэклэ бзэлсым ехъы-рэу зэрэзэпкъудыи, зыпа-рэкли къыгъэлэнлагъэп. Сыкыи-шлэжыгъэ фэд шъхъае, дви-гателэу зэклэгъэнагъэу лоф зышлэрэм зэрэтеклырэ щылэп. Ышъхъэ зыхэгъэнагъэм тегуп-

— Фамильярностми, Тембот, умышлэрэмэ сшлэрэп нахъ, боу мэхъанэшхо ил, — иклэрыклэу къыригъэжыжыгъ, лофыгъоу джы мы тызэрыгушылэрэм гуе-тыныгъэ фырилэ фэдэу къыс-щигъэхъу шлоигъоу. — О уапэ-клэ клэлэжъ горэ моу фыклаеу сфыгъэ, ары сшлэшлыгъ лор-жъорэу пчъэлум къылухъажы-гъэр. Чыназ партым сыхэгъахъ ело! Ым, партием хъхъанэу фай, ллы гоузыр. лэнэтлэ фай... Сэ сяти бригадирэу тракторнэ бри-гадэм лутыгъ ело... Олъэгъуа? Сятэ зэрэтхъамэтагъэр къыс-фелэты...

— Кло, емыкы къысфэмыш, Чыназ Бечевич, ащ фэдиз хэлъэу сэ къэслуагъэп. Мэ-хъанэшхо ил адэ а зыфалорэм!

рэригъаджэ шлоигъор ежым къыхэхэу къысылуагъ...

Уналкъом ынаплэхэр едзы-хыгъэхэу къыпигъодзыжыгъ:

— Хъабиб Мышъэостэвичыр арэп, Ленинскэ Конституциер ары ауштэу зылорэр, — мэкъэ лужуу гохъ Уналкъор. — Мары, едж пшлэшлы мыхъурэмэ, — джабгъумклэ зэтэльэу шылэ тхылъхэр ыпашъхъэ къыригъэ-клогъэх, синэлосэ тхылэ плоклэ плыжыкы, ыпэрапшлэу нэклуб-гъор къыхигъэци, къысфигъэ-игъ. — Мары мыщ итхагъ...

— Сэ сыллылэбагъэп.

— Конституцием итыр сэ езырэу сэшлэ...

— Адэ о тары анахъэу пшлоигъор?!

— Зэхэдз сшырэп сэ, —

ЦУЕКЪО ЮНЫС

Дэгъунэкъо Тембот игумэклыплэхэр

(Романыклэм щыщ пычыгъохэр)

шысыкын-тегушылыкын теплъэ-унашъуи къыхэхъэрэп.

— Ахъам, б ю р о р згъэ-хъазырын фае... — къызэрэз-гурьлуагъэмклэ, шыблэкъохъаб-лэмэ «ахъамыр» шу альэгъу, сыдэу зыпшыгъэкли, ежымэ агу римыхыи зыхъуклэ, лофэу ады-уилэр сырдрэ лъэныкъоклэ яп-хыллагъэми, «ахъамымклэ» укызыкълэрадзэу шэныжъ ахэлъ.

— Унэ цыкы, унэ дах... Аслъанкозы адыгабзэмклэ ты-ригъаджэ зэхъум...

— Ахъам бюрор...

— Дэхэ дэдэу укьеджэщ-тыгъэ... Аслъанкоз о нахъ къып-щитхъуштыгъэ. Уналкъо Чы-назэ бзэ дахэ лүлэ ылоты... Адэ, къэошлэжъа, Аслъанкоз Япон къызэщэ пчыхъэм однокашник-хэмклэ тызэрэтхъэжыгъагъэр?!

— Ахъам...

Апэрапшлэ сэ сигъэтлысыгъ, тызэддыргъэу тызэрэщытым клэуи фишлы шлоигъуагъэщтын, клоу ежъ ичыллэ тлысыжыгъэп, пхъэнтлэкыр сэ нахъ къыс-гъэклотыллагъ. Мыщ дэжым чыпч зытефэнклэ сехъырэ-хышэжыгъэп, сымакэкклэ мы сидесэгъуэгъэ ллы ныбжыкыкэ дэхэхом бэшлагъэу сыкъызэ-ришлэжыгъэм. Сыдми тичы-кыгъо «Унэ цыкы, унэ дахэ» т а м ы г ь э к л э сетукуа-мэ-сыкъетыкоожыизэ, шыблэкъо-хъэблэ «ахъамым» тезгъэкожы-кыгъ: Чыназ ынэжъ джы нахъ къэфэбагъ. Хъаумэ, арэуштэу сэ къысщыхъуэгъэми сшлэрэп. Бэрэ къамылорэ гушылэ нэфынэ налкытэхэу, гушлэ-шлүфэсхэу есхыгъэмэ гушлэ-къечэкклэ пэ-гъоклэу къапигъодзыжыгъ. Ащ нэмыкы мэхъанэ сэри сигушлэ хэслъхъагъэп: палор мафэмэ — насыпыгъэшху!

Шъыпкъаплэм зесэкъузы-лэм, Уналкъо Чыназ тэджи, истолылу лутысхъажыгъ. Клы-хъэ-лыхъэ зыригъэшлыгъэп:

Хэгъэгур зэхэзышхэрэр а фа-мильярностыр ары, — иклэ-кыплэ зэпысчынэу сэгулэ шъхъаеи, ащи зэпычыплэ тэ-рз фэлшлын фаеба, сфызэ-пыгъафэрэп, силъэгъун игу-шысалап сэкленцлэлы сшлэшлы.

— Хъуононор ары сэри сыкъэ-зыгъэклуагъэр. Ущыгуазэмэ зыгорэкклэ, телеграммэ мыгъоу мы Москва агъэхыгъэр ары тыкъэзыфэклырэр...

Цэ узыхор къызыщыхъа-гъэм фэдэу сидесэгъуэгъэм къы-хидзагъ:

— А-а! Ара?! — къысэщэ-рыо плонэу, нэ уцыгъу ешлэзэ, псынклэу къысэплъыжыгъ. — Ора Дэгъунэкъоу мы зигугъу къысфашлырэр?

— ...

Сыжэпкъ къылуигъэзыгъ — зэрэхъурэмклэ, джы къызнэ-сыгъэми сыкыишлэжыгъэп... Ицыхъуэгъом моуштэу зызэри-штэщтыр хэлшылыкынэу Унал-къор щытыгъ, ятэп, янэ нахъ дихыхыгъ, лэпкъ-лэпкъ мыгъыр зэхэушлагъ. Лъэпэ-лыаг. Шъхъа-цыр лъэгъупхъэу, занклэу дэ-жыыгъ. Гъэпцлагъэм ехъырэу адыипцлэ лужъоу телъ. Из клы-хъэшхохэр мыпщэр-мыодыхэу кышъоу фыжъ шъабэх. Ар дэ-дэм гу лъыотэ: джабгъу лэ-хъомбэшхо лъэгур куплъ-гъо-жыишэ лыдыклэхэу тутыныпс зэпымыужым хигъэжыагъоу члигъэлыкыгъ.

— А-а, — иклэрыклэу клырегъэщы Уналкъом, — ара, ащ пая укызыфычлэхъагъэр? Ар сэ сикомпетенцие хахъэ-рэп арау, ащ бэшлагъэба тызырыгушылэагъэр ...

— Райком партием?

— Хъабибэ Мышъэостэви-чыр къатци, унашъоу тшыгъэм щыдгъэгъозагъ. Районом учлэ-хъагъэба адэ?

— Сычлэхъыгъэу, сычлэхъагъ! — сылушхыпцыхыгъ. — При-мернэу хэти иклалэ бзэу зэ-

сэри сетхъагъэпцыхыжыгъ, — лъэпкъымклэ нахъ тэрэзыр ары нахъ сшлоигъор!

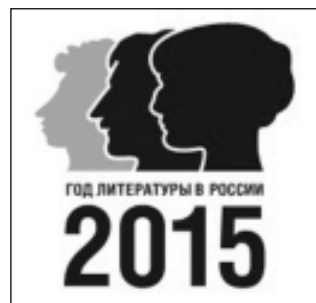
— Ахъам, марышъ итхагъ! Моу мыщи едж, — ятлонэрэуи тхылэ горэ къысфигъэи. Зы-лэужыгъор зэзгъэшлэнэу къы-лысхыгъ. Статъяу сызэригъэп-лыи шлоигъор Ленинын ары зытхыгъэр, институтым бэшла-гъэу щызэдгъэшлагъэу къычлэ-кыгъ: «Нужен ли обязатель-ный государственный язык?»

Ар дэдэм сэ сшъхъэ къы-лэджыгъэ тичылэ Тхъэзыфэ-шлүмэ яллыжъ... революцием игъом къехъулэгъагъэу лы-жыымэ къалотэжыщтыгъэр...

...«Сто двадцать свинцовых смертей...»

О-о-уитлур оуиш! Адыгэм илъэхъанмэ къызызэрэклалэ-тыкыжырэр, хъау, къызэрзэ-клэлыкыжыхэрэр!

Джэрпэдэжэ лъэшклэ сыгу къыщызэлэджэжы: Революци-ем имэшлэшхо мэбыжъуатэ, хъау, революцэ клэныжъ лъэ-хъэнэ стыхэр ары нахъ ар! Продразверсткэм игъо зэжъу-плэм ары нахъ ар! Урыс боль-шевик клалэм шхончим пылэ пчыпыджынын Тхъэзыфэшлүмэ лъыбзэ нахы нахъ сымэджэшхо мэхъу. Мыры ахэр къызып-къырыкыхэрэр: «Нужен ли обязательный государственный язык?» Нэбзыйкъуаеи марышъ ащ къыпагъодзыжы: «... Джэ-уапыр къытэшьотэжыфэ тик-лалэхэр еджакло дгъэклошт-хэп...»

Ежхэм абзэп, урысыбзэр зэрагъэшлэнэу ары зыклэдэ-ухэрэр! Тобэ!

Ади-мыди ылуагъэп:

— Хъау, а проблемэм тыте-шъумыгъэгущылэжъ, а пробле-мэр рахъухъэгъах! — къылуи, Уналкъом рыразэу, къызылуи-хъотыгъ. — Шъхъаджи ежъ бзэу зэрэфаемклэ ерэдэж шъыу...

— Хэт изыхъухъагъэр, Чыназ Бечевич?

— Къэслуагъэр зэхэпхыгъэба, Тембот Карагуланович, — зы-фэе бзэмклэ хэти ерэдэж.

— Адэ сэ зымы джы нэс зыпари къысылуагъэп? Сыкъэ-клуагъэшъ, сшлэн сымышлэжъэу Нэбзыйкъуае сыдэс.

— Шъуи Январ Касимович Москва къыришлыкыи, первэм къыфытеогъагъ...

— Ара-а... Унэ цыкы, унэ дах, хэти джы пклоцы къылыс-тагъэр? — зыфэгъэхыгъэри сэри сшлэрэп, гугъаплэ симы-лэжъэу, сыгу къэклодыгъэу, сы-нэпсхэри къысшлуаглохэзэ, сы-лушхыпцыхыгъ.

— Ерэджэх шъыу урысыб-зэкли, Тембот Карагуланович, сыд пае ташлонэн! Урысыбзэр нахъ дэгъоу пшлэ къэс, ком-мунизмэм игъэпсын нахъ лэры-фэгъу къыпфэхъунэу арыба, къэошлэжымэ, зэрилоштыгъэр Никитэ Хрущевым. Пщыгъуп-шэжыгъа, хъаумэ?

Ар дэдэм гохынчъэу сылу-шхыпцыхыгъ. Уналкъом ар ыгу рыхыгъэп.

Урамым сыкъызытехъажым, тыгъосэрэ етлэкыдэщ шыхъа-фым иплъыр-стыр слэмэ джы-ри ащызэхэсшлэжыгъ. Мыщ дэжым клэлэеджэкло цыклоу еджаплэм кыкыжыкырым сылу-уплагъ. Ыкылы ишлэгъэ шъо лалэмэкыр онтэгъу, зытыри-уфыхъагъэу быршъ-быршъ ри-гъалоу, ядэжъ мэкложы. Се-сэмэркъэуи, сыгу зэрэлае-зэ-рэлаеу сыщхыизэ, сыдэу «тфы» бащэ къеохыжыи, клэлэ бе-тэмал, слугагъ. Адэр кырыуи, ишыпкэ пцлалцлэу «Вовсе не смешно!» — тимибзэкклэ къыз-жэхэожыи, къызэлплэкыгъэп джыри, зыблыригъэхыгъ.

Тичылэпхъум, Кулэ, икиоск сыгуклэ сыфэгутлэу пэтзэ, джы фэсыузенкыгъ.

1

Сищыпэлэгъоп, моуштэу ти-гъунэгъу пшъашъэм къамгъэ-къарыушхоу зыкъызэрэритлэрэр, мы зымкли згъэшлэгъожырэр джыри. Сыкъакло зэхъум, апэрэ пчэдэжыи джауштэу зыфэ-мылэжэжъэу къыспэгъокыгъагъ:

— Мыр зытыгъ, апэм укъэ-сымышлэжыгъэдэж, — слэн-тэгъу къыубытыгъэу, плтэу сиыгъ джы, шъэрэ минрэ а зыр къыкелотыкыжыи. — Хэти ил! Шъхъэпцлэнэ мыджырышкы мор, сэлэ сыкъаплэ. — Тхъэ-жъэу мэхъы Кулэ, шъхъэр дахэу риукъончэхышъоу зи-шызэ.

— Хъаумэ, Маяковскэр къы-члэкыжыгъэу Нэбзыйкъуае къэклуагъа ма сэлэ!..

(Джыри
къыкылъыкылошт).

ЛЪЭПКЪ ТЕАТРЭМРЭ УАХЪТЭМРЭ

Тиреспубликэ и Лъэпкъ театрэу Цэй Ибрахымэ ыцлэкэ щытым 2015 — 2016-рэ илъэс Иофшлэгъум икызылэхун зыфегъэхъазыры. Адыгеим искусствэхэмкIэ изаслуженнэ Иофышлэшхоу, Къалмыкым изаслуженнэ артистэу, режиссерэу Хъакъуй Аслъан театрэм илофыгъохэм, спектаклэу агъэуцурэм къатегушылэнэу телъэлугъ.

ЗэрэжыугъэкIэракIэрэм...

— Нурбый, тэрэз зыфалорэр. Сурэтышлэу Сихъу Рэмэзанэ, щыгынхэр зыгъэхъазырырэ Даур Людмилэ, композиторэу ХъакIэко Алыи къэгъэлъэгъоным Иоф дашIэ. Непэрэ мафэм гукъэкIыжыр хэкIыш, 1942-рэ илъэсым фегъа-зэ. БлэкIыгъэ уахътэр къытэджа-

Унэжъыр нэфынэм икъэкIуапI

— Чъэпыогъум и 22 — 23-м илъэс Иофшлэгъур тэублэ, — къытилуагъ Хъакъуй Аслъан. — Цуекъо Юныс «КъэшъуаIом икъам» зыфилоу ытхыгъэм къы-хэхыгъэу спектаклэу «ЕтIэ унэ-жъым игимныр» тэгъэуцу.

— Къэгъэлъэгъоным тарихым, шэн-хабзэхэм яхыгъ. Рольхэр къэзы-шIышт артистхэм якъы-хэхын бэрэ упылбыхъа?

— Пэшлорыгъэшъэу зэгъэпшэнхэр сшыгъэх. ЗэкIэ артистхэм гуетыныгъэ ахэлъ. Уджыхъу Марыет, Тхаркъохъо Теуцожэ, Джолэкъо Рэщидэ, Бэгъушъэ Анзор, Хъакъуй Андзаур, Даур Жаннэ, КIэмэщ Разыет, Жъудэ Аскэрбый, УдыкIэко Ислъам, нэмыкIхэри къэгъэлъэгъоным хэлажъэх.

— Гъэзетеджэхэм ашIогъэшIэгъон спектаклэр драмэу зэрэщытыр. Темэ шъхъалэу сыда пхы-рышъушырэр?

— Тэ, адыгэхэм, лъапсэу тилэр зыфэдэр зэдгъашIэ тшIоигъоу бэрэ тикIэупчIэ. Унэжъыр ара? Пшысэм къыхэхыгъэ Iэмэ-псымэхэр ара? ТиакъылкIэ фило-софиеу тилэр сыда зыфэдэр? УпчIэхэр лъыбгъэкIуатэхэзэ узэ-гупшысэрэр макIэп.

— Къамэм Цуекъо Юныс къызэрэтегушылэрэм гур

зэридзэу, хэкIыплэхэм уалыгъэхъоу олыгытэ?

— УпчIэм джэуапыр хэлъым фэд, ау зэгъэпшэнхэр пшIынхэ фаеу сэлъытэ. 1942-рэ илъэсым тыкытегушытэ. КIэлэцIыкIум къамэр къештэш, фашист теха-кIоу тичIыгу заокIэ крхыгъэм

лъапсэу яIэр икъоу къиIотыкIыгъэ хъугъа?

— УишIэжъ къэзыухъумэрэр раутыжы зыхъукIэ, тарихъыр ащ дэкIодэу пIытэн пIэкIышт. Унэжъым ычIыплэ унакIэ ашIыми, хышъэр къэнэн зэрэфаем уегу-шысэ. Тарихъым лъапсэ имылэм,

тебанэ... Ащ гупшысэу хэлъыр уихэгъэу шIу пIэгъуным, лъы-шIэжъым, фэшъхъафхэм яопхы. Унэм къамэр ил, къегъэгъунэ, къагъотыжыфэ нэс лъегъэхъух. Тарихъыр къызэрэтшIэжырэр тинэжъ ары, ау ар тэ итэутыжы.

— Тихышъэрэ унэмрэ

непэ псэукIэу тилэр дэгъуа, дэя? УпчIэм уигъэрэхъатырэп.

— Аслъан, къэгъэ-лъэгъоным щыц едзыгъохэм сяплбыхъ. Спктаклэм купкIэу хэ-лпыр къызылэхыгъошIоп.

гъэм фэд, «къэжыугъэгъун, шъу-мыгъэкIод» еIо. Хъугъэ-шIагъэхэм гур къыращэкIы. БлэкIыгъэ уахъ-тэр сьд фэда? Ар тигукъэкIыжъ къодыя е ар пкъыгъохэм, миль-кум япхыгъа?

Неушрэ мафэр нахъ нэфынэ, нахышIу зэрэхъу-щтым спектаклэм уфещэ. Къэгъэлъэгъоным бэгъа-шIэ хъуштэу олыгытэба?

— Режиссерым спектаклэр ыгъэуцу зыхъукIэ, илъэсыбэрэ къагъэлъагъо шIоигъу. Теклоны-гъэм ия 70-рэ илъэс спектак-лэр фэгъэхыгъэу щыт, къызэ-рэпIуагъэу, бэгъашIэ хъуштэу сэлъытэ, къуаджэхэм къащыд-гъэлъэгъошт.

ТизэдэгущыIэгъу зы-щытыухыштым уитвор-чествэ неущ зыфэдэщтыр тэбгъашIэ тшIоигъу.

— Кавказ заом фэгъэхыгъэ спектаклэ тилэгъоп. ТыгъужыкIоу Къызбэч адыгъ лъэпкъым и ЛIы-хъужъэу сэлъытэ. Ащ фэдэ зэолI Кавказым имысыгъэу бэмэ къа-луатэ. Пьесэр стхыгъэ, дгъэуцу сшIоигъу.

Театрэм ихудожествен-нэ пащэу Шъхъэлэхъо Светланэ къысилуагъ Иофыгъуабэ зэрэбгъэца-кIэрэр. Уигухэлхэр къыб-дэхъунхэу пфэсэIо.

— Тхъауегъэпсэу. Сурэтхэр театрэм къыщытет-хыгъэх.

Зэхъышъагъэр ыкIи къыдзы-гъэкIырэр:

Адыгъ Республи-кэм лъэпкъ ИофхэмкIэ, IэкIыб къэралхэм ащы-псэурэ тилъэп-къэгъухэм адырIэ зэгъыныгъэхэмкIэ ыкIи къэбар жъугъэм иамал-хэмкIэ и Комитет Адресыр: ур. Кре-стьянскэр, 236

Редакциер зыдэщыIэр:

385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:

приемнэр: 52-16-79, редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44, редактор гуадзэр-пшъэдэкIыжъ зы-хыыр секретары: 52-16-77.

E-mail:

adygvoice@mail.ru

Зышъаушыхъаты-гъэр:

Урысые Федерацием хэутын ИофхэмкIэ, телерадиокъэтын-хэмкIэ ыкIи зэлъы-IэсыкIэ амалхэмкIэ и Министерствэ и Темыр-Кавказ чIыплэ гъэIоры-шIапI, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр ПИ №ТУ23-00916

Зышъауштырэр

ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, къ. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

ЗэкIэмкIи пчъагъэр

3250 Индексхэр 52161 52162 Зак. 910

Хэутыным узщыкIэтхэнэу щыт уахътэр Сыхъатыр 18.00 ЗыщыкIэтхэгъэхэ уахътэр Сыхъатыр 18.00

Редактор шъхъалэр Дэрбэ Тимур

Редактор шъхъалэм иапэрэ гуадзэр

МэщIэкъо Саид

Редактор шъхъалэм игуадзэр — пшъэдэкIыжъ зыхыыр секретары Хъурмэ Хъусен

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

Зызыгъэпытэрэм текIогъошIоп

«АГУ-Адыиф» Мыекъуапэ — «Кубань» Краснодар — 19:34 (11:14, 8:20).

Ионыгъом и 24-м Мыекъуапэ щызэдешIагъэх.

Зезышъагъэхэр: А. Семененко, Я. Стрельный — Вол-гоград.

«АГУ-Адыиф»: къэлэпчъэIутхэр — Калинина, Бас-какова, ешIакIохэр: Куцевалова — 4, Чещенко, Го-ловко, Грбавчевич — 5, Исаченко — 3, Мартыненко — 1, ШъэоцIыкIу — 4, С. Васильева — 1, М. Василь-ева — 1, Еремченко, Щербина, Уджыхъу.

ЕшIэгъум ия 12-рэ такыкI пчъагъэр 1:8-у щытыгъ. И. Смир-новар, Д. Закарян, Н. Васи-левская, къэлэпчъэIутэу М. Ва-сараб, нэмыкIхэри «Кубань» къыхэщыщтыгъэх. Псынклэу гупшы-сэщтыгъэх, апэкIэ ильыштыгъэх, къэлапчъэм Iэгъуаор даззэным фэшI хэкIыплэшIухэр къагъоты-щтыгъэх. ЗэлукIэгъур 2:10-у тшIуа-хы. ХъакIэхэм якомандэ зэ-хьокIыныгъэхэр фашIыгъэх, нахъ

рэхъатэу «Кубань» ешIэу ыуб-лагъ. «АГУ-Адыифым» ар ыгъэ-федагъ.

Ю. Куцеваловар ухъумахIохэм ябэнызэ апхырыкIи, гъогъуитIо хъагъэм Iэгъуаор ридзагъ. М. Грбавчевич къэлапчъэм пэчыжъу лъэшэу дауи, пчъагъэм хигъэ-хъуагъ. О. Исаченкэмрэ М. Ва-сильевамрэ зэрызэ хъагъэм Iэ-гуаор радзагъ. ТшIогъэшIэгъо-ныгъэр гупчэм ащыпхырыкIынхэ

тиспортсменкэхэм зэралъэкIы-щтыгъэр ары. ТикъэлэпчъэIутэу В. Калинина цыхъэшIэгъоу ешIэ-щтыгъ. ЗэлукIэгъум къышыхэтэ-гъэщы тиспортсменкэ ныбжьыкIэу ШъэоцIыкIу Миланэ. Ар сэмэ-губгъум щешIэзэ ухъумахIохэр къызэринэкIыщтыгъэх, ешIапIэм тефэзэ Iэгъуаор хъагъэм ридзэ-щтыгъ.

Пчъагъэр лъэкуатэ: 6:12, 9:13, 11:14. ЗэлукIэгъум тигъэгугъэ-щтыгъ, ау «Кубань» «иIэшэ шъхъалэ» ыгъэфедэу зеублэм, ащ фэдэ ешIакIэм тикомандэ зэ-рэфэмыхъазырыр къэлъэгъуагъ. «Кубань» ошIэ-дэмышIэу ыпэкIэ ильызэ, тиешIакIохэр «ылъахъэ-щтыгъэх». Л. Аришинар гъогъу 11 тикъэлапчъэ къыдауи, 10 хъагъэм Iэгъуаор ридзагъ. Такы-кIи 10-м къыкIоцI зэ нэмыIэ-ми бысымхэм «Кубань» икъэ-лапчъэ Iэгъуаор дадзагъэп. Пчъа-гъэр 11:22-у тшIуахыштыгъ. ЕтIа-нэ 15:25-рэ, 18:30, 19:32-рэ, 19:34-рэ хъугъэ.

Пресс-зэлукIэр

— Медальхэм тафэбанэрэп,

ау Европэм икубокхэм якъы-дэхын тыхэлажъэ тшIоигъу. Ащ фэшI я 5 — 6-рэ чыплэхэм ащыц къыдэтхын тимурад, — къы-тилуагъ «Кубань» итренер шъхъа-лэу Дмитрий Карловым. — Дэгъоу ешIэхэу нэбгыри 5 тштагъэ. Мария Басараб, Наталья Васи-левская, Любовь Аришинам, Екатерина Артамоновым «Ку-бань» къагъэлъэшыгъ. «АГУ-Ады-ифым» иешIакIэ хегъахъо, ауж къинэхэрэм псынклалэу къахэ-кIыжыныу сыфэлъало.

Адыгъ къэралыгъо универси-тетым ишагу спорт Унэшхоу ца-шыгъэр чъэпыогъум и 10-м къы-зэлъахышт. А мафэм «АГУ-Ады-ифыр» Ижевскэ икомандэу «Уни-верситетым» IукIэшт. Тренер шъхъалэу Анатолий Скоробог-атовым, ешIакIохэу Виктория Калинина, Юлия Куцеваловым, ШъэоцIыкIу Миланэ, Ольга Иса-ченкэм, нэмыкIхэм къызэрэта-луагъэу, спортыр зикIасэхэу къа-лыпIлъэхэрэр агъэгъушIохэ ашIо-игъу.

Нэклубгъор зыгъэхъазырыгъэр ЕМТИЛЪ Нурбый.